

OIKEUSPOLIITTINEN TUTKIMUSLAITOS

Helsinki 24.10.2003

Tiedotusvälineille

Julkisuuteen 24.10.2003 klo 9.30

**VELKASOVINTO-OHJELMAN ENSIMMÄINEN VUOSI –
havaintoja ohjelman sisällöstä, velallisten asemasta ja
lamavelkojen järjestelystä**

Valtion ja pankkien velkasovinto-ohjelma ei ole käynnistynyt ohjelman osapuolten odottamalla tavalla. Sovintojen määrä on jäänyt ennakoitua pienemmäksi, eikä ohjelma ole tuonut velkojen järjestelyyn kuin vähän sisällöllisesti uusia piirteitä. Lisäksi sovintojen laadinnan ongelmat ovat olleet samanlaisia kuin aiemminkin velkojen vapaaehtoisjärjestelyissä. Ohjelma puolustaa paikkaansa määräaikaisena kokeiluna, mutta ei pysyvänä ratkaisuna vakaviin velkaongelmiin.

Velkasovinto-ohjelman ensimmäistä vuotta on arvioitu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tuoreessa tutkimusraportissa (*Muttalainen, Vesa & Valkama, Elisa: Velkasovinto-ohjelman ensimmäinen vuosi. Havaintoja ohjelman sisällöstä, velallisten asemasta ja lamavelkojen järjestelystä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 56. Helsinki 2003*). Tutkimuksessa on selvitetty ohjelman tavoitteita, asiamääriä, velallisten tilannetta ja sovintoratkaisujen sisältöä. Aineistona on käytetty velkojilta koottuja tilastotietoja ja erillisaineistoa velkojien ratkaisemista sovintoasioista.

Ohjelman tavoitteet ja velkasovintoasioiden määrä

Velkaongelmiin joutuneiden velallisten asemaa on parannettu Suomessa olennaisesti 1990-luvun alusta lähtien. Velkajärjestelylaki, velkaneuvontapalvelut ja monet muut uudistukset ovat auttaneet velallisia selviytymään vakavista velkaongelmista. Kuitenkin osa vaikeuksiin joutuneista velallisista on jäänyt ilman apua.

Keväällä 2002 valtio ja velkojat sopivat lamasta saakka maksuvaikeuksissa olleiden velallisten auttamisesta vapaaehtoisella velkasovinto-ohjelmalla. Ohjelman kohteena ovat velalliset ja takaajat, joiden ratkaisemattomat velkaongelmat ovat peräisin vuosilta 1990–1994.

Velkasovinnossa velallisen tilanne korjataan vapaaehtoisella sopimuksella velkajärjestelylain pelisääntöjä noudattaen. Menettely on velkoja-aloitteinen ja päävelkoja vastaa ratkaisun kokoamisesta. Ohjelma käynnistyi syksyllä 2002 ja kestää kaksi vuotta.

Velkasovinto-ohjelman ensimmäisenä vuonna pankit ja perintätoimistot lähettivät maksuvaikeuksiin joutuneille asiakkailleen 73 000 sovintokirjettä. Samana aikana lähes 13 000 velallista otti yhteyttä velkojaan. Sovintoratkaisuja on syntynyt noin 1 700.

Toukokuussa 2003 käynnistyi kevennetty velkasovintomenettely vakavimmissa maksuvaikeuksissa oleville velallisille. Kelan toimisto tai sosiaaliviranomainen antaa velalliselle todistuksen maksukyvyttömyydestä ja velkoja voi vapauttaa tämän veloista. Kevennetyn velkasovinnon oli saanut syyskuun loppuun mennessä 300 velallista.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Telekopio	Sähköposti
PL 157 00121 HELSINKI	Uudenmaankatu 37 00120 HELSINKI	(09) 18251	(09) 1825 7865	optula.om@om.vn.fi

Velallisten tilanne ja ratkaisujen sisältö

Velkasovinnon hakijoita ja heille laadittuja sovintoratkaisuja kuvaavan erillisaineiston mukaan kuusi kymmenestä velallisesta on miehiä ja loppuosa naisia. Keski-ikä on 51 vuotta. Lähes puolet velallista elää parisuhteessa. Joka toisella velallisella on sidoksia yritysvelkoihin. Yrityskytkenät liittyvät useimmiten omaan päätyneeseen yritystoimintaan. Velkasovintoa hakiessaan lähes puolet velallisista työskenteli palkansaajana. Neljännes oli eläkkeellä, viidennes työttömänä ja alle kymmenesosa yrittäjänä.

Velallisten nettotulot ovat keskimäärin 1000 euroa kuukaudessa. Välttämättömien menojen vähentämisen jälkeen tuloista jää rahaa velkojen hoitamiseen tyypillisesti 130 euroa kuukaudessa. Vain harvalla velallisella on rahaksi muutettavaa varallisuutta.

Velkaa on keskimäärin 45 000 euroa ja velkasuhteita neljä kappaletta velallista kohden. Velat koostuvat pääosin kulutusluotoista, yritysveloista ja takausveloista. Velkojia on keskimäärin kaksi ja ne ovat yleensä pankkeja. Kaikki velat eivät aina kuulu sovinnon piiriin.

Neljä kymmenestä velallisesta on ottanut yhteyttä velkojan kirjeen perusteella ja kuusi kymmenestä muulla tavoin. Yli puolet velallisista on saanut velkasovintoasiassa joko velkaneuvonnan tai lakimiehen apua. Sovintohakemuksen käsittely kestää arviolta keskimäärin neljä kuukautta. Velkojat ovat hylänneet kuudesosan sovintoesityksistä.

Sovinto pohjautuu useimmiten viiden vuoden maksuohjelmaan. Osa velallisista maksaa velkojaan kertasuorituksella. Kaikkiaan viisi kuudesta velallisesta maksaa edes osan veloistaan. Yhteensä kolmelta velalliselta neljästä on alennettu maksuvelvoitteiden määrää ainakin osittain. Velkasovinnoissa kertyy rahaa velkojille yhteensä noin 6 700 euroa. Keskimäärin kymmenesosa velkojen yhteismäärästä tulee maksettua.

Sovintojen lopputulos on samanlainen kuin tuomioistuinten vahvistamissa velkajärjestelyissä. Pääosa velallisista maksaa edes osan veloistaan, mutta valtaosa velkojen yhteismäärästä jää maksamatta. Talous- ja velkatilanteen perusteella sovinto-ohjelmaan hakeutuneiden velallisten asema ei ole niin vakava kuin velkajärjestelyasiakkailta.

Ohjelman arviointia

Velkasovintotilastojen mukaan ohjelman määrälliset tavoitteet eivät ole toteutuneet sen osapuolten arvioimalla tavalla. Pieni vähemmistö velkojan sovintokirjeen saaneista velallisista on ottanut yhteyttä velkojaan. Lisäksi sovintojen määrä on jäänyt vähäiseksi. Toisaalta ohjelma on tavoittanut muitakin kuin sovintokirjeen saaneita velallisia.

Velkasovinnot ovat osoittaneet, että eri velkojien kesken on usein vaikeaa saada aikaan kaikkia tyydyttävää sovintoa. Useita velkojia sisältävissä velkasovintoasioissa hylkäysprosentti onkin moninkertainen verrattuna yhden velkojan tapauksiin. Lisäksi sopimisen ongelmia kuvaa se, että toisinaan kaikki velat eivät kuulu sovinnon piiriin.

Velkasovinto-ohjelma on tuonut velkojen järjestelyyn vain vähän sisällöllisesti uusia piirteitä. Uutena painotuksena voidaan kuitenkin pitää velkojen välitöntä anteeksiantoa kevennetyn velkasovintomallin mukaisesti ilman laajoja taloustilanteen selvityksiä.

Velkasovinto-ohjelma puolustaa paikkaansa määräaikaisena kokeiluna, mutta ei pysyvänä ratkaisuna vakaviin velkaongelmiin. Ei voida pitää toivottavana, jos velallisten auttamista varten syntyy jatkuvasti uusia ja sisällöllisesti toisiaan muistuttavia järjestelmiä. Kuitenkin kevennetyn sovintomallin jatkaminen jossakin muodossa saattaisi olla perusteltua.

Lisätietoja antavat erikoistutkija Vesa Muttilainen (09) 160 67857 ja
 tutkija Elisa Valkama (09) 160 67728